

SK

SK

SK

EURÓPSKA KOMISIA

Brusel, 1.7.2010
KOM(2010)348 v konečnom znení

ZELEŇÁ KNIHA KOMISIE

**o možnostiach politík s cieľom dosiahnuť pokrok v oblasti európskeho zmluvného práva
pre spotrebiteľov a podniky**

ZELEŇÁ KNIHA KOMISIE

o možnostiach politík s cieľom dosiahnuť pokrok v oblasti európskeho zmluvného práva pre spotrebiteľov a podniky

1. ÚČEL ZELENEJ KNIHY

Vnútrotný trh je založený na množstve zmlúv, ktoré podliehajú rôznym vnútroštátnym úpravám zmluvného práva. Rozdiely medzi vnútroštátnymi zmluvnými právami však môžu predstavovať dodatočné náklady na transakcie a právnu neistotu pre podniky, a zároveň viesť k znižovaniu dôvery spotrebiteľov k vnútrotnému trhu. Rozdiely v zmluvnom práve môžu podniky nútiť k prispôbovaniu zmluvných podmienok. Okrem toho vnútroštátne právo je zriedkakedy dostupné v iných európskych jazykoch, z čoho vyplýva, že účastníci trhu musia získať poradenstvo od právnik, ktorý je oboznámený so zákonmi toho právneho poriadku, ktorý navrhujú zvoliť.

Čiastočne z týchto dôvodov spotrebiteľia a podniky, a to najmä malé a stredné podniky (MSP) s obmedzeným množstvom prostriedkov, nemusia byť ochotné zúčastňovať sa na cezhraničnom obchode. Táto neochota potom brzdí cezhraničnú hospodársku súťaž na úkor prosperity. Najviac znevýhodnení môžu byť spotrebiteľia a podniky z menších členských štátov.

Cieľom Komisie je, aby mali občania z vnútrotného trhu čo najväčší prospech. Únia musí pre uľahčenie cezhraničného obchodu urobiť viac. Účelom tejto zelenej knihy je predložiť možnosti, ako posilniť vnútrotný trh cez skvalitnenie európskeho zmluvného práva, a otvoriť o týchto možnostiach verejné konzultácie. Po zhodnotení výsledkov konzultácií môže Komisia navrhnúť ďalšie opatrenia do roku 2012. K akémukoľvek legislatívnemu návrhu sa pripojí posúdenie jeho vplyvu.

2. KONTEXT

Európska komisia svojím oznámením *o európskom zmluvnom práve*¹ začala proces širokých verejných konzultácií o problémoch, ktoré spôsobujú rozdiely v zmluvnom práve členských štátov a možných opatreniach v tejto oblasti. Na základe odozvy vydala Komisia v roku 2003 akčný plán², v ktorom navrhla zlepšiť kvalitu a súdržnosť európskeho zmluvného práva pomocou spoločného referenčného rámca (SRR), ktorý by obsahoval spoločné zásady, terminológiu a vzorové pravidlá pre tvorbu, zmenu a dopĺňanie právnych predpisov Únie. Okrem toho navrhla preskúmať *acquis* Únie v oblasti spotrebiteľského zmluvného práva s cieľom odstrániť nezrovnalosti a vyplniť právne medzery³. Následne po revízii predložila Komisia v októbri 2008 návrh smernice o spotrebiteľských právach⁴ zameranej na povzbudenie maloobchodného vnútrotného trhu.

¹ KOM(2001) 398, 11. 7. 2001.

² KOM(2003) 68, 12. 2. 2003.

³ Pozri oznámenie Komisie „Európske zmluvné právo a revízia *acquis*: ako ďalej“, KOM(2004) 651, Ú. v. EÚ C 14, 11.10.2004.

⁴ KOM(2008) 614, 8. 10. 2008.

Prostredníctvom grantu zo 6. rámcového programu pre výskum Komisia financovala a pozorne monitorovala prácu medzinárodnej akademickej siete, ktorá pred prijatím SRR uskutočnila prípravný právny výskum. Výskumné práce sa skončili koncom roka 2008 a vyústili do vydania návrhu spoločného referenčného rámca (návrhu SRR)⁵. Návrh SRR pokrýva zásady, definície a vzorové pravidlá občianskeho práva⁶ vrátane zmluvného práva a práva upravujúceho porušenie zmluvných záväzkov (tort law). Obsahuje ustanovenia o obchodných aj spotrebiteľských zmluvách.

Návrh SRR vychádza z niekoľkých projektov uskutočnených na európskej a medzinárodnej úrovni. Sieť prominentných európskych akademikov⁷ vypracovala *Zásady európskeho zmluvného práva* (ZEZP) s cieľom poskytnúť vnútornému trhu jednotné zmluvné právo. Mnohé medzinárodné a regionálne organizácie pracovali na odstránení týchto prekážok pomocou jednotných vzorových pravidiel s vedomím, že rôznorodosť zmluvného práva vytvára prekážky pre medzinárodný obchod. Komisia OSN pre medzinárodné obchodné právo (UNCITRAL) vytvorila normu platnú takmer na celom svete pre kúpu tovarov medzi podnikmi pod názvom Viedenský dohovor o medzinárodnej kúpe tovaru⁸, ktorá sa automaticky uplatňuje, pokiaľ sa strany nedohodnú na uplatňovaní iného práva. Medzinárodný inštitút pre zjednotenie súkromného práva (UNIDROIT) vypracoval súbor zásad medzinárodných obchodných zmlúv, ktoré predstavujú vzorové pravidlá predaja tovaru a poskytovania služieb. Týmto nástrojmi sa vytvorili normy, ktoré slúžili ako vzorové pravidlá pre tvorcov právnych predpisov na celom svete⁹, ako aj pre strany obchodných zmlúv, ktoré ich nemôžu určiť ako právo upravujúce niektoré stránky ich zmlúv, môžu ich však začleniť do zmluvy prostredníctvom odkazu, ako sa objasňuje v článku 3 v spojení s odôvodnením 13 nariadenia Rím I¹⁰. Ich pôsobnosť je však obmedzená na zmluvy medzi podnikmi a v prípade viedenského dohovoru na kúpu tovaru. Navyše neexistuje mechanizmus, ktorý by zaisťoval ich jednotný výklad vo všetkých členských štátoch. Napokon tieto nástroje nemôžu obmedziť uplatňovanie záväzných vnútroštátnych pravidiel.

Nástroj európskeho zmluvného práva by mohol pomôcť EÚ dosiahnuť svoje ekonomické ciele a dostať sa z hospodárskej krízy. V Štokholmskom programe na roky 2010–2014¹¹ sa uvádza, že európska justičná oblasť by mala podporovať hospodársku činnosť vnútorného trhu. Program vyzýva Komisiu, aby predložila návrh SRR a pokračovala v skúmaní otázok spojených so zmluvným právom. V oznámení Komisie „Európa 2020“¹² sa identifikuje

⁵ Von Bar, C., Clive, E. a Schulte Nölke, H. (ed.), *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law (Zásady, definície a modelové pravidlá európskeho zmluvného práva)*. Draft Common Frame of Reference (DCFR) [Návrh spoločného referenčného rámca (návrh SRR), Mnichov, Sellier, 2009.

⁶ Niektoré boli inšpirované zásadami a vzorovými pravidlami, ktoré vytvorilo Združenie Henriho Capitant a Société de législation comparée („European Contract Law. Materials for a Common Frame of Reference: Terminology, Guiding Principles, Model Rules“, Ass. H. Capitant et SLC, 2008, Sellier European law publishers).

⁷ Sieť pod názvom Komisia pre európske zmluvné právo pozostávala z akademikov zo všetkých členských štátov a pôsobila pod vedením Oleho Landa v rokoch 1982 až 2001.

⁸ Viedenský dohovor bol doteraz ratifikovaný 74 krajinami. Významnými výnimkami spomedzi krajín EÚ sú Spojené kráľovstvo, Portugalsko a Írsko.

⁹ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 zo 17. júna 2008 o rozhodnom práve pre zmluvné záväzky (Ú. v. EÚ L 177, 4. 7. 2008, s. 6).

¹⁰ Napríklad Organizáciu pre harmonizáciu obchodného práva v Afrike podnietili zásady UNIDROIT pre medzinárodné obchodné zmluvy k vypracovaniu jednotného zákona o zmluvách. Zásady UNIDROIT a ZEZP inšpirovali aj čínsky zákon o zmluvách z roku 1999.

¹¹ Akt Rady z 2. decembra 2009 č. 17024/09.

¹² KOM(2010) 2020, 3.3.2010.

potreba jednoduchšieho a lacnejšieho uzatvárania zmlúv podnikmi a spotrebiteľmi s partnermi v iných krajinách EÚ, a to najmä poskytnutím harmonizovaných riešení pre spotrebiteľské zmluvy, vzorových zmluvných ustanovení EÚ a pokračovaním smerom k možnému zriadeniu európskeho zmluvného práva. Digitálna agenda pre Európu¹³ ako prvá vlajková iniciatíva v rámci stratégie Európa 2020 má za cieľ priniesť udržateľné hospodárske a sociálne výhody pre vnútorný trh odstránením právnej rozdrobenosti. Navrhované opatrenie sa odvoláva na „voliteľný nástroj zmluvného práva s cieľom zjednotiť rozdrobené zmluvné právo, obzvlášť v online prostredí“.

Únia by mohla zaplniť medzery v zmluvnom práve prijatím účinných nástrojov na odstránenie trhových prekážok spôsobených rozdielmi v zmluvnom práve. Pokiaľ by bol nástroj európskeho zmluvného práva dostatočne prístupný a právne istý, mohol by slúžiť aj ako vzor, a to najmä pre medzinárodné organizácie, ktoré v Únii vidia model regionálnej integrácie¹⁴. Únia by preto mohla zohrať vedúcu úlohu pri stanovení jednotných medzinárodných pravidiel v tejto oblasti, čo by mohlo pre európske hospodárstvo predstavovať konkurenčnú výhodu na svetovom trhu.

Komisia na výkon svojho mandátu zriadila skupinu expertov¹⁵, aby skúmali uskutočniteľnosť používateľsky jednoduchého a právne istého nástroja európskeho zmluvného práva, ktorý by slúžil v prospech spotrebiteľov a podnikov, a zároveň by poskytoval právnu istotu. Skupina bude Komisii asistovať pri výbere tých častí návrhu SRR, ktoré sa priamo alebo nepriamo vzťahujú na zmluvné právo, a pri reštrukturalizácii, skúmaní a dopĺňaní vybraných ustanovení. Okrem toho vezme do úvahy ďalšie významné zdroje v danej oblasti, ako aj príspevky do prebiehajúcich konzultácií. Skupina zhromažďuje odborné poznatky o rôznych právnych tradíciách a záujmoch zainteresovaných subjektov Únie. Jej členovia boli vybratí spomedzi popredných expertov v oblasti občianskeho práva, najmä zmluvného práva, a pôsobia nezávisle vo verejnom záujme. Expertná skupina pri svojej práci zohľadní výsledky verejnej konzultácie, ktorá začína vydaním tejto zelenej knihy.

3. VÝZVY PRE VNÚTORNÝ TRH

Finalizácia vnútorného trhu sa stretáva s mnohými prekážkami, ktoré mu bránia naplno využívať svoj potenciál. Právne, jazykové a iné prekážky¹⁶ bránia hladkému fungovaniu vnútorného trhu. Ako vyplynulo z konzultácií, ktoré začali vydaním oznámenia o európskom zmluvnom práve v roku 2001, z prieskumov Eurobarometra¹⁷ a ďalších štúdií¹⁸, k takýmto prekážkam patria aj rozdiely medzi vnútroštátnymi úpravami zmluvného práva.

3.1. Zmluvy medzi podnikmi a spotrebiteľmi

Rozdiely existujú nielen v oblastiach, ktoré neupravuje právo EÚ (napr. všeobecné zmluvné právo), ale aj v tých, ktoré boli čiastočne zharmonizované na úrovni Únie na základe

¹³ Pozri Oznámenie Komisie „Digitálna agenda pre Európu“ – KOM (2010) 245, 19.5.2010.

¹⁴ Napríklad Združenie národov juhovýchodnej Ázie (založené v roku 1967) alebo nedávno zriadená Únia juhoamerických národov (2008).

¹⁵ Rozhodnutie Komisie z 26. apríla 2010, ktorým sa zriaďuje skupina odborníkov pre spoločný referenčný rámec v oblasti európskeho zmluvného práva (Ú. v. EÚ L 105, 27.4.2010, s. 109).

¹⁶ Napr. problémy s doručovaním poštových zásielok, problémy s platbami.

¹⁷ Pozri napríklad Special EUROBAROMETER 292 (2008) a Flash EUROBAROMETER 278 (2009).

¹⁸ Pozri napríklad prieskum spoločnosti Clifford Chance v oblasti európskeho zmluvného práva (2005).

minimálnej harmonizácie (napr. spotrebiteľské právo). Tak sa vytvoril priestor na rozdielne prístupy jednotlivých štátov k úprave ochrany spotrebiteľov.

V oblasti zmlúv medzi podnikmi a spotrebiteľmi Únia ustanovila jednotné pravidlá pre kolízne normy, ktoré majú spotrebiteľov chrániť pri sporoch s podnikmi z iných členských štátov, s ktorými uzavreli zmluvu. Konkrétne v zmysle článku 6 nariadenia Rím I pokiaľ podnik ako zmluvná strana vykonáva svoju obchodnú činnosť alebo smeruje svoju činnosť do krajiny, v ktorej sa zväčša zdržuje spotrebiteľ, sa v prípade, že nedošlo k voľbe práva, uplatňuje právo tejto krajiny. Ak si strany zvolia iné právo ako právo krajiny, v ktorej sa spotrebiteľ zvyčajne zdržuje, zmluva nemôže spotrebiteľa zbaviť ochrany, ktorú mu poskytuje právo jeho krajiny¹⁹. Vďaka tomuto pravidlu môžu mať spotrebiteľia dôveru, že v prípade sporu im súdy zaručia aspoň rovnakú úroveň ochrany, akú im garantuje krajina, v ktorej majú pobyť.

Pre podniky z tohto pravidla vyplýva, že ak realizujú cezhraničné obchody, zmluvy uzatvárané so spotrebiteľmi podliehajú iným pravidlám platným v tých krajinách, v ktorých majú spotrebiteľia pobyť, bez ohľadu na to, či došlo k voľbe práva alebo nie. Podniky, ktoré sa chcú zapojiť do takéhoto cezhraničného obchodu, sa môžu stretnúť s vysokými nákladmi na právne služby, keďže ich zmluvy podliehajú zahraničnému zmluvnému právu. V krajných prípadoch môžu niektoré podniky dokonca odmietnuť cezhraničný predaj, a tak potenciálni zákazníci takejto spoločnosti ostávajú uzavretí na svojom vnútroštátnom trhu a ukrátení o širší výber a nižšie ceny ponúkané na vnútornom trhu. To sa zvlášť týka transakcií elektronického obchodu. Hoci sa na webové stránky predajcu dostanú spotrebiteľia vo všetkých členských štátoch, z dôvodu súvisiacich nákladov a rizík môže predajca odmietnuť uzatváranie zmlúv so spotrebiteľmi z iných členských štátov. Napríklad v prípade 61 % cezhraničných ponúk elektronického obchodu spotrebiteľia nemôžu podať objednávku, a to najmä z dôvodu, že obchodná spoločnosť odmietla poskytnúť tovar do krajiny spotrebiteľa²⁰. Tým ostáva potenciál cezhraničného elektronického obchodu čiastočne nevyužitý, a to na úkor podnikov, najmä MSP, ale aj spotrebiteľov.

Návrh Komisie na smernicu o právach spotrebiteľov²¹ by riešil niektoré z týchto problémov zjednodušením a konsolidáciou súčasnej legislatívy v oblasti spotrebiteľského zmluvného práva na základe plnej harmonizácie súboru kľúčových aspektov spotrebiteľského zmluvného práva, ktoré sa týkajú vnútorného trhu. No aj keby bol tento návrh prijatý, vnútroštátne úpravy zmluvného práva členských štátov by sa nestali plne zlučiteľnými v neharmonizovaných oblastiach. Navyše v oblastiach plne zharmonizovaných ustanovení by sa tieto aj naďalej museli uplatňovať v spojení s vnútroštátnymi ustanoveniami všeobecného zmluvného práva²². Okrem toho dva roky intenzívnych rokovaní v Európskom parlamente a Rade zvýraznili, že prístup založený na plnej harmonizácii má svoje hranice. V dôsledku toho zostanú rozdiely medzi úpravami zmluvného práva členských štátov aj po prijatí smernice a podniky, ktoré chcú predávať cez hranice, ich budú musieť rešpektovať.

¹⁹ Podobné pravidlá pre kolízne normy zamerané na ochranu slabšej strany existujú aj pre iné typy zmlúv, napríklad pre poisťné zmluvy a prepravné zmluvy, pozri článok 7, resp. 5 nariadenia Rím I.

²⁰ Pozri Oznámenie Komisie o cezhraničnom elektronickom obchode medzi podnikmi a spotrebiteľmi v EÚ, KOM(2009) 557, 22.10.2009.

²¹ KOM(2008) 614.

²² Napríklad o prostriedkoch nápravy pri porušení povinností informovať.

3.2. Zmluvy medzi podnikmi

V zmluve medzi dvoma podnikmi si môžu strany slobodne zvoliť právo, ktorým sa bude riadiť ich zmluva. Do svojich zmlúv môžu začleniť aj súčasné nástroje ako Viedenský dohovor o medzinárodnej kúpe tovaru alebo Zásady medzinárodných obchodných zmlúv UNIDROIT. Podniky však nemajú možnosť spoločného európskeho zmluvného práva, ktoré by sa mohlo jednotne uplatňovať a vykladať vo všetkých členských štátoch.

Veľké spoločnosti s veľkými vyjednávacími možnosťami si môžu presadiť, že ich zmluvy budú podliehať určitému vnútroštátnemu právu. Pre MSP to môže byť ťažšie, čím vznikajú prekážky pre uplatňovanie jednotnej obchodnej politiky v celej Únii a podnikom sa znemožňuje využívať príležitosti ponúkané vnútorným trhom. Okrem toho zabezpečenie súladu s rôznymi systémami zmluvného práva alebo získanie informácií o práve, ktoré sa uplatňuje v inom členskom štáte a v inom jazyku, môže znamenať vyššie právne náklady.

Hoci sa už podniky mohli zoznámiť s predpismi, ktorými sa riadia osobitné typy zmlúv s výrazným medzinárodným rozmerom, napríklad prepravné zmluvy, nie je to vždy tak. Navyše pri bežnejších obchodných transakciách by podniky mohli využívať nástroj, ktorým by sa nastolil jednotný súbor pravidiel európskeho zmluvného práva prístupného vo všetkých úradných jazykoch. To by mohlo znamenať väčšiu podporu pre podniky zapojené do cezhraničného obchodu, ktoré by mohli tento systém využívať vo všetkých jednaniach s podnikmi z iných členských štátov, a tak si ho rýchlo osvojiť. Pri takýchto jednaniach by sa mohol ukázať ako alternatíva k zmluvnému právu členských štátov a neutrálny moderný systém zmluvného práva, ktorý vychádza zo spoločných právnych tradícií jednotlivých štátov jasným a prístupným spôsobom. Táto možnosť by mohla byť zvlášť zaujímavá pre MSP, ktoré začínajú podnikáť na nových trhoch.

4. VÝBER NAJLEPŠIEHO NÁSTROJA PRE EURÓPSKE ZMLUVNÉ PRÁVO

Nástroj európskeho zmluvného práva by mal odpovedať na problémy spomínanej rozdielnosti zmluvného práva bez ďalšej záťaže a komplikácií pre spotrebiteľov a podniky. Okrem toho by mal zaručiť vysokú úroveň ochrany spotrebiteľov. V oblasti, ktorú pokrýva, by mal nástroj byť komplexný a samostatný v tom zmysle, že by obsahoval čo najmenej odkazov na vnútroštátne právo alebo medzinárodné nástroje. Identifikovalo sa niekoľko možností ohľadne právnej povahy, rozsahu pôsobnosti a vecnej pôsobnosti budúceho nástroja.

4.1. Akú právnu povahu by mal mať nástroj európskeho zmluvného práva?

Nástroj európskeho zmluvného práva by mal byť na jednej strane nezáväzným nástrojom zameraným na zlepšenie konzistentnosti a kvality právnych predpisov EÚ a na druhej strane záväzným nástrojom, ktorý by predstavoval alternatívu súčasnej rôznorodosti vnútroštátnych systémov zmluvného práva v podobe jednotného súboru pravidiel zmluvného práva. Nástroj Únie by bol k dispozícii vo všetkých úradných jazykoch. Bol by prospešný pre všetky zainteresované subjekty, tvorcov právnych predpisov, ktorí potrebujú usmernenie, sudcov, ktorí uplatňujú pravidlá, a strany, ktoré sa dohadujú na podmienkach vzájomnej zmluvy.

Možnosť 1: Uverejnenie výsledkov expertnej skupiny

Výsledok práce expertnej skupiny by sa dal jednoducho sprístupniť na webových stránkach Komisie bez akéhokoľvek schvaľovania na úrovni Únie. Ak expertná skupina vypracuje praktický a prístupný text, mohli by ho použiť európski a vnútroštátni tvorcovia právnych predpisov ako zdroj inšpirácie pri svojej práci a zmluvné strany pri dohadovaní štandardných podmienok. Mohol by sa využívať vo vyššom vzdelávaní alebo v odbornej príprave ako súbor rôznych tradícií zmluvného práva členských štátov. Jeho široké využívanie by mohlo v dlhodobom horizonte prispieť k dobrovoľnému zblížovaniu vnútroštátnych úprav zmluvného práva.

Týmto riešením by sa však neodstránili prekážky vnútorného trhu. Rozdiely v zmluvnom práve by text, ktorý nemá formálnu platnosť či status voči súdom a tvorcom právnych predpisov, podstatne neznížil.

Možnosť 2: Oficiálny súbor nástrojov pre tvorcu právnych predpisov

a) Akt Komisie o súbore nástrojov

Vychádzajúc z výsledkov expertnej skupiny by Komisia mohla prijať akt (napr. oznámenie alebo rozhodnutie Komisie) o európskom zmluvnom práve, ktorý by Komisia mohla používať ako referenčný nástroj na zabezpečenie vnútornej jednoty a kvality právnych predpisov. Komisia by súbor nástrojov používala pri vypracovávaní návrhov nových právnych predpisov alebo pri preskúmvaní súčasných opatrení. Takýto nástroj by bol účinný bezprostredne po jeho prijatí Komisiou bez potreby súhlasu Parlamentu a Rady. V tomto prípade by sa však od Parlamentu a Rady pri predkladaní zmien a doplnení nepožadovalo vziať do úvahy jej odporúčania.

b) Medziinštitucionálna dohoda o súbore nástrojov

Súbor nástrojov európskeho zmluvného práva by sa mohol stať predmetom medziinštitucionálnej dohody medzi Komisiou, Parlamentom a Radou, ktorí by pri vypracovávaní legislatívnych návrhov a rokovaní o nich jednotne odkazovali na jeho ustanovenia vychádzajúc z európskeho zmluvného práva. Návrh medziinštitucionálnej dohody by si pred nadobudnutím účinnosti vyžadoval rokovania medzi tromi tvorcami práva, ale jej dosah na tieto tri inštitúcie by mal pridanú hodnotu. Od inštitúcií sa bude požadovať, aby odporúčania nástroja zvažovali pri príprave a prijímaní nových legislatívnych nástrojov.

Nevýhodou akéhokoľvek súboru nástrojov je, že by trhu neprinášal bezprostredný hmatateľný úžitok, keďže by neodstránil rozdiely v práve. Okrem toho súbor nástrojov by pre tvorcu práva nezaručil približovanie spôsobov uplatňovania a výkladu zmluvného práva Únie na súdoch.

Možnosť 3: Odporúčanie Komisie o európskom zmluvnom práve

Nástroj európskeho zmluvného práva by mal byť priložený k odporúčaniu Komisie určenému členským štátom, ktorým by ich nabádala k začleneniu nástroja do svojho vnútroštátneho práva. Takéto odporúčanie by umožnilo členským štátom postupne prijať nástroj do svojho práva na dobrovoľnom základe. Okrem toho právomoc vykladať ustanovenia odporúčania by mal Súdny dvor EÚ.

Možno predpokladať dve možnosti:

a) Odporúčanie by mohlo povzbudiť členské štáty, aby nahradili vnútroštátne zmluvné právo odporúčeným európskym nástrojom. Takýto postup úspešne prebehol v Spojených štátoch, kde až na jednu výnimku všetkých 50 štátov schválilo jednotný

obchodný zákonník vypracovaný expertmi v oblasti obchodného práva a schválený nezávislými poloverejnými organizáciami²³.

- b) Odporúčanie by mohlo povzbudiť členské štáty, aby prijali nástroj európskeho zmluvného práva ako voliteľný režim, ktorý by zmluvné strany mohli využívať ako alternatívu vnútroštátneho zmluvného práva. V členských štátoch, ktoré by si zvolili tento spôsob, by sa voliteľný európsky nástroj používal popri iných alternatívnych nástrojoch, ktoré si možno vybrať ako rozhodné právo v oblasti zmlúv, napríklad Zásady UNIDROIT.

Odporúčanie by však nemalo žiadny záväzný účinok na členské štáty a umožňovalo by im rozhodnúť, ako a kedy začlenia nástroj do vnútroštátneho práva. Toto riešenie preto so sebou nesie riziko nesúrodého a neúplného prístupu jednotlivých členských štátov, ktoré by odporúčanie mohli uskutočniť rôznym spôsobom a v rôznom čase, ak vôbec.

Možnosť 4: Nariadenie, ktorým sa zriaďuje voliteľný nástroj európskeho zmluvného práva

Nariadením by sa mohol zriadiť voliteľný nástroj, ktorý by bol v každom členskom štáte koncipovaný ako tzv. druhý režim, čím by zmluvné strany získali možnosť voľby jedného z dvoch systémov domáceho zmluvného práva²⁴.

Ním by sa do vnútroštátneho práva 27 členských štátov začlenil komplexný a čo najsamostatnejší súbor pravidiel v oblasti zmluvného práva, ktoré by si zmluvné strany mohli zvoliť za právo upravujúce ich zmluvy²⁵. Zmluvné strany, a to najmä tie, ktoré chcú pôsobiť na vnútornom trhu, by získali alternatívny súbor pravidiel²⁶. Nástroj by sa mohol uplatňovať iba na cezhraničné zmluvy alebo na cezhraničné aj vnútroštátne zmluvy (pozri ďalej odsek 4.2.2).

Voliteľný nástroj však môže vo svojej podstate predstavovať rozumné riešenie problémov, ktoré sú spôsobené regulačnými rozdielmi, len v prípade, že bude dostatočne zrozumiteľný pre priemerného používateľa a zabezpečí právnu istotu. To sú podmienky, aby zmluvné strany nadobudli dôveru v tento nástroj a vybrali si ho prednostne ako právny základ vzájomnej zmluvy. Spotrebitelia by mali mať istotu, že ak uzatvoria zmluvu na tomto základe, neprídu o svoje práva. Preto ak sa má voliteľný nástroj uplatniť z hľadiska vnútorného trhu, mal by mať vplyv na uplatňovanie povinných ustanovení vrátane ustanovení zameraných na ochranu spotrebiteľov²⁷. Tam by vznikla pridaná hodnota v porovnaní so súčasnými voliteľnými

²³ Jednotný obchodný zákonník sa často reviduje a spoločne schvaľuje vo Výbore pre jednotné právo, ktorého cieľom je vypracúvať návrhy a podporovať schvaľovanie jednotných zákonov v jednotlivých štátoch pre ich praktickosť a užitočnosť, a v Americkom inštitúte pre právo, ktorý vydáva vplyvné vedecké práce zamerané na vysvetľovanie, modernizáciu a zlepšovanie práva.

²⁴ Pozri aj stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru, INT/499, 27. 5. 2010.

²⁵ Tento súbor pravidiel zmluvného práva by tvoril súčasť vnútroštátneho práva jednotlivých členských štátov aj na účely medzinárodného práva súkromného.

²⁶ Pozri Správu Maria Montiho pre predsedu Európskej komisie „Nová stratégia pre jednotný trh“, 9. máj 2010: „Výhodou 28. systému je rozšírenie možností pre podniky a občanov pôsobiacich na jednotnom trhu: Pokiaľ je ich hlavným obzorom jednotný trh, môžu si vybrať štandardný a jednotný právny rámec, ktorý platí vo všetkých členských štátoch“. Pozri aj odporúčanie správy pre Európsku radu od skupiny pre reflexiu o budúcnosti EÚ, „Projekt Európa 2030: Výzvy a príležitosti“, máj 2010: „Mali by sa podniknúť kroky na poskytnutie možnosti občanom rozhodnúť sa pre európsky právny štatút (tzv. 28. režim), ktorý by sa uplatňoval v zmluvných vzťahoch v určitých oblastiach civilného alebo obchodného práva popri súčasných 27 vnútroštátnych režimoch“.

²⁷ V nástroji by bolo potrebné vyjadriť vzťah k ustanoveniam nariadenia Rím I.

režimami, ako je napr. Viedenský dohovor, ktoré nemôžu obmedziť uplatňovanie povinných vnútroštátnych pravidiel.

Voliteľný nástroj by musel ponúkať preukázateľne vyššiu úroveň ochrany spotrebiteľa²⁸.

Vďaka jednotnému odkazovaniu na spoločný súbor pravidiel by sudcovia a právnici v niektorých prípadoch nemuseli skúmať zahraničné právo, k čomu v súčasnosti dochádza podľa pravidiel pre kolízne normy. Mohlo by to prispieť nielen k zníženiu nákladov pre podniky, ale aj administratívneho bremena spočívajúceho na justičnom systéme.

Takýto voliteľný nástroj by mohol vnútornému trhu priniesť výhody bez potreby ďalších zásahov do vnútroštátneho práva. Preto by voliteľný nástroj v súlade so zásadou subsidiarity predstavoval alternatívu plnej harmonizácie vnútroštátnych zákonov, a to poskytnutím proporčného riešenia prekážok vnútorného trhu, ktoré vyplývajú z rozdielov rôznych úprav vnútroštátneho zmluvného práva.

Na druhej strane môže by voliteľný európsky nástroj predmetom kritiky, že komplikuje právne prostredie. Po pridaní paralelného systému by bol právny systém naďalej zložitý a musel by spotrebiteľom poskytovať jasné informácie, aby pochopili svoje práva a informovane sa rozhodovali, či chcú uzavrieť zmluvu na tomto alternatívnom základe.

Možnosť 5: Smernica o európskom zmluvnom práve

Smernica o európskom zmluvnom práve by mohla harmonizovať vnútroštátne zmluvné právo na základe minimálnych spoločných noriem. Členské štáty by si mohli ponechať určité pravidlá zamerané na vyššiu ochranu za predpokladu, že budú zlučiteľné so zmluvou. Okrem toho možno ustanoviť, že výsledné rozdiely sa budú oznamovať Komisii a následne uverejňovať, aby sa zvýšila transparentnosť pre spotrebiteľov a podniky, ktoré realizujú cezhraničné obchody.

Z hľadiska zmlúv medzi podnikmi a spotrebiteľmi by smernica stávala na vysokej úrovni ochrany spotrebiteľa, ako ju požaduje zmluva, a dopĺňala by spotrebiteľské *acquis* vrátane ustanovení budúcej smernice o právach spotrebiteľov.

Taká smernica by mohla zmenšiť právne rozdiely, a to určitým priblížením vnútroštátnych úprav zmluvného práva. To by potom mohlo posilniť dôveru, najmä spotrebiteľov a MSP, pri uzatváraní cezhraničných obchodov. Harmonizácia prostredníctvom smerníc o minimálnej harmonizácii by však nemusela viesť k jednotnému vykonávaniu a výkladu pravidiel²⁹. Podniky, ktoré ponúkajú tovar cez hranice, by aj naďalej museli dodržiavať rôzne pravidlá zmlúv so spotrebiteľmi vo všetkých dotknutých krajinách. Súčasné *acquis* upravujúce spotrebiteľské zmluvy ukazuje, v akej obmedzenej miere smernice o minimálnej harmonizácii znižujú regulačné rozdiely. Pokiaľ ide o cezhraničný styk medzi podnikmi, smernica by nemusela zabezpečiť potrebnú právnu istotu a podnikom by tak naďalej vznikali náklady na dodržiavanie predpisov.

²⁸ Pozri článok 12 Zmluvy o fungovaní Európskej únie.

²⁹ Z tohto dôvodu sa v Montiho správe odporúča, aby sa na harmonizáciu využili nariadenia, s. 93.

Možnosť 6: Nariadenie o zriadení európskeho zmluvného práva

Nariadenie o zriadení európskeho zmluvného práva by mohlo nahradiť rôznorodosť vnútroštátnych práv jednotným európskym súborom pravidiel, súčasťou ktorých by boli povinné pravidlá zaručujúce slabšej zo strán vysokú úroveň ochrany. Tieto pravidlá by sa vzťahovali na zmluvy nie podľa výberu zmluvných strán, ale ako na záležitosť vnútroštátneho práva. Nariadenie by mohlo nahradiť vnútroštátne právo iba v cezhraničnom styku alebo v cezhraničnom aj vnútroštátnom styku (pozri ďalej odsek 4.2.2).

Týmto riešením by sa odstránila právna rozdrobenosť v oblasti zmluvného práva a dosiahlo jednotné uplatňovanie a výklad ustanovení nariadenia. Jednotné pravidlá zmluvného práva by mohli zjednodušiť cezhraničný styk a stať sa účinným mechanizmom na urovnávanie sporov.

Toto riešenie by však vyvolalo citlivé otázky subsidiarity a proporcionality. Nahradenie rôznorodých vnútroštátnych práv jednotným súborom pravidiel, najmä ak sa vzťahuje aj na domáce zmluvy, nemusí byť proporcionálnym opatrením na zrušenie prekážok vnútorného trhu.

Možnosť 7: Nariadenie o zriadení európskeho občianskeho zákonníka

Toto riešenie ide ešte o krok ďalej ako nariadenie o zriadení európskeho zmluvného práva v tom zmysle, že by pokrývalo nielen zmluvné právo, ale aj iné druhy povinností (napr. právo upravujúce porušenie zmluvných záväzkov a svojvoľný zásah). Takýto nástroj by ešte viac zmenšil potrebu vracat' sa k vnútroštátnym ustanoveniam.

Hoci prekážky hladkého fungovania vnútorného trhu existujú nielen v zmluvnom práve, ale aj v iných oblastiach, zatiaľ nebolo stanovené, do akej miery možno rozsiahly nástroj ako európsky občiansky zákonník opodstatniť z hľadiska subsidiarity.

4.2. V akom rozsahu by sa mal nástroj uplatňovať?

Nástroj zmluvného práva by sa mohol uplatňovať v niekoľkých oblastiach.

4.2.1. Mal by sa nástroj vzťahovať na zmluvy medzi podnikom a spotrebiteľom, ako aj na zmluvy medzi podnikmi?

Nástroj by sa mohol uplatňovať na všetky druhy transakcií, či už medzi podnikom a spotrebiteľom alebo medzi podnikmi navzájom. Existujú určité všeobecné ustanovenia zmluvného práva, ktoré sa vzťahujú na všetky zmluvy bez rozdielu, ale nástroj by zároveň mohol obsahovať osobitné ustanovenia, ktoré by sa uplatňovali len pri niektorých druhoch zmlúv, napríklad povinné ustanovenia zaručujúce vysokú úroveň ochrany spotrebiteľov. Tieto by vstupovali do hry v prípadoch, keď je na jednej strane transakcie spotrebiteľ a na druhej podnik³⁰.

Dalo by sa uvažovať aj o samostatných nástrojoch pre zmluvy medzi podnikom a spotrebiteľom a medzi podnikmi navzájom. V zásade by samostatné nástroje lepšie riešili problémy konkrétne spojené s niektorým z týchto druhov zmlúv a dalo by sa ich jednoduchšie

³⁰

V záujme konzistentnosti musí nástroj európskeho zmluvného práva dopĺňať súvisiace *acquis* zamerané na spotrebiteľov, a to začlenením jeho požiadaviek vrátane dosiahnutého pokroku v oblasti ochrany spotrebiteľa na vnútornom trhu do smernice o právach spotrebiteľov.

vytvoriť aj používať. Z násobenie nástrojov však v sebe nesie riziko prekrývania a nekonzistentnosti právnych predpisov.

4.2.2. *Mal by sa nástroj vzťahovať na cezhraničné aj domáce zmluvy?*

Problémy spojené s rozdielmi v práve bežne charakterizujú cezhraničné zmluvy, do ktorých vstupuje niekoľko vnútroštátnych a medzinárodných nástrojov. Nástroj, ktorý by pokrýval iba cezhraničné zmluvy a bol by schopný vyriešiť problémy kolíznych noriem, by mohol významne prispieť k hladkému fungovaniu vnútorného trhu. Pri zmluvách medzi podnikom a spotrebiteľom by podniky mohli vykonávať svoju činnosť na základe dvoch súborov pravidiel – jedného pre cezhraničné zmluvy a druhého pre tie domáce. Spotrebitelia by takisto museli dodržiavať dva súbory pravidiel. Nástroj, ktorý by sa uplatňoval ako na cezhraničné, tak aj domáce spotrebiteľské zmluvy, by ďalej zjednodušil regulačné prostredie, ale mohol by mať dosah na spotrebiteľov, ktorí si možno neželajú vstúpiť na vnútorný trh a uprednostňujú svoju vnútroštátnu úroveň ochrany.

Na druhej strane pri zmluvách medzi podnikmi, kde je zásada zmluvnej slobody veľmi dôležitá, môže byť rozumnejšie neupierať zmluvným stranám možnosť zvoliť si európsky nástroj aj v čisto domácich transakciách. Nástroj pokrývajúci cezhraničné aj domáce zmluvy by mohol ďalej motivovať podniky k rozširovaniu za hranice, keďže by mohli používať jednotný súbor podmienok a jednotnú hospodársku politiku.

Nástroj by sa mohol výhradne zamerať na zmluvy uzavreté v prostredí on-line (alebo všeobecnejšie povedané zmluvy uzavreté na diaľku), hoci tým by sa prekážky vnútorného trhu existujúce aj mimo danej oblasti v plnej miere nevyriešili. Tieto zmluvy tvoria významnú časť cezhraničných transakcií na vnútornom trhu a majú najvyšší potenciál rastu. Preto by sa mohol vytvoriť nástroj prispôbený na využívanie vo svete on-line. Dal by sa uplatňovať v cezhraničných aj domácich situáciách alebo výhradne v cezhraničných situáciách.

4.3. **Aká by mala byť vecná pôsobnosť nástroja?**

Vecná pôsobnosť nástroja európskeho zmluvného práva možno vykladať v úzkom alebo širšom zmysle. V každom prípade by nástroj mal pokrývať povinné pravidlá zmluvného práva a vychádzať pritom z *acquis* Únie.

4.3.1. *Úzky výklad pôsobnosti*

Nástroj európskeho zmluvného práva by sa mohol obmedzovať na pravidlá upravujúce: definíciu zmluvy, predzmluvné povinnosti, vznik zmluvy, právo na odstúpenie, zastúpenie, dôvody neplatnosti, výklad, obsah a účinok zmlúv, plnenie zmluvy, náhradu za neplnenie zmluvy, viacerých dlžníkov a veriteľov, zmenu zmluvných strán, započítanie a spojenie pohľadávok a premlčaciu dobu³¹. V rámci svojej pôsobnosti by sa mohol zamerať na povinné ustanovenia spotrebiteľského zmluvného práva, ktoré vytvárajú prekážky na vnútornom trhu a vedú k praktikám s negatívnym dosahom na spotrebiteľov a MSP, napríklad k nerovným podmienkam zmluvy.

³¹ Táto terminológia prevzatá z návrhu SRR má len orientačný charakter a nepredurčuje štruktúru ani terminológiu nástroja.

4.3.2. Širší výklad pôsobnosti

Okrem záležitostí uvedených v odseku 4.3.1 by nástroj európskeho zmluvného práva mohol pokrývať súvisiace témy, ako je odškodnenie, mimozmluvná zodpovednosť, nadobudnutie a strata vlastníctva tovaru a majetkové záložné právo týkajúce sa hnuteľného majetku.

4.3.3. Mal by sa tento nástroj vzťahovať na osobitné druhy zmlúv?

Okrem všeobecných ustanovení zmluvného práva by nástroj mohol obsahovať osobitné ustanovenia pre najčastejšie druhy zmlúv. Najbežnejšia a najdôležitejšia z hľadiska vnútorného trhu je kúpno-predajná zmluva.

Zmluvy o službách sú takisto veľmi dôležité. Vzhľadom na ich rôznorodý charakter sa osobitné druhy zmlúv o službách budú musieť upraviť osobitnými ustanoveniami. Nástroj by napríklad mohol obsahovať ustanovenia upravujúce zmluvy o službách, ktoré sú podobné ako predaj, čiže lízing áut alebo poistné zmluvy. Navyše zmluvy v oblasti finančných služieb majú veľmi osobitý odborný charakter, najmä ak ich spolu uzatvárajú profesionáli, a je potrebné pristupovať k nim opatrne, keďže právne prostredie v týchto oblastiach sa neustále mení.

Pokiaľ ide o niektoré zmluvy o službách, odborníci už navrhli vzorové pravidlá, ktoré by mohli slúžiť na inšpiráciu. Návrh SRR napríklad obsahuje vzorové pravidlá pre lízingové zmluvy. Projektová skupina „Preformulovanie európskeho poistného práva“ vypracovala *Zásady európskeho poistného zmluvného práva (PEICL)*³². Pred rozhodnutím, či a ako sa tieto zásady môžu uplatniť na zmluvy o finančných službách, je potrebné posúdiť ich vhodnosť.

4.3.4. Pôsobnosť európskeho občianskeho zákonníka

Európsky občiansky zákonník by sa mal vzťahovať nielen na zmluvné právo vrátane osobitných druhov zmlúv, ale aj práva upravujúce porušenie zmluvných záväzkov (tort law), neoprávnené obohatenie a svojvoľný zásah do záležitostí iného subjektu.

5. ZÁVERY

Zmyslom tejto zelenej knihy je otvoriť verejnú konzultáciu s cieľom zhromaždiť od zainteresovaných subjektov ich preferencie a názory na možnosti politik v oblasti európskeho zmluvného práva.

Táto zelená kniha bude uverejnená na webových stránkach Komisie (<http://ec.europa.eu/yourvoice/>). Konzultácia bude prebiehať od 1. júla 2010 do 31. januára 2011 a môže sa na nej zúčastniť akýkoľvek záujemca. Jednotlivci, organizácie a krajiny, ktoré majú v úmysle zapojiť sa do pripomienkového konania, môžu poslať svoje príspevky formou odpovedí na niektoré alebo všetky otázky prezentované v tomto dokumente a/alebo ako všeobecné pripomienky k nastoleným otázkam.

Prijaté príspevky sa uverejnia podľa možnosti v súhrnnej podobe, pokiaľ autori nenamietnu, že uverejnenie ich osobných údajov by poškodilo ich legitímne záujmy. V takomto prípade sa príspevok môže uverejniť anonymne. Inak sa príspevok neuverejní a v zásade ani jeho obsah nebude zohľadnený.

³²

Principles of European Insurance Contract Law, Mníchov, Sellier, 2009.

Od vytvorenia Registra zástupcov záujmových skupín (lobistov) v rámci európskej iniciatívy za transparentnosť v júni 2008 sú organizácie vyzývané, aby využívali tento register a poskytovali Európskej komisii a širokej verejnosti informácie o svojich zámeroch, financovaní a štruktúrach. Komisia uplatňuje politiku, že pokiaľ sa organizácie nezaregistrujú, ich príspevky sa považujú za príspevky jednotlivcov.

Príspevky do konzultácie sa posielajú na adresu: **jls-communication-e5@ec.europa.eu**.

Otázky týkajúce sa tejto konzultácie možno posilať na tú istú e-mailovú adresu alebo na túto poštovú adresu:

European Commission, DG Justice, Unit A2, Rue de la Loi 200, B-1049 Brusel, Belgicko.